

H 291 Kungabröllop^{1,2}

2020-01-31

Sven Erik Mattsson

Inledning

Häftet H291 Kungabröllop framställdes under tidspress. Hela upplagan av H291 trycktes månaden före utgivning. Nedan redogörs för färgkortet och hur tryckupplagor och kn hör ihop. Kännetecken för de flesta av inlagorna på nedre cylinderhalvan har hittats. För H291 stämmer färgkortet och verkligheten (de häften jag funnit) mycket bra ihop. Tyvärr är det inte fallet för alla häften som jag specialstuderar.

Det är känt att kn förekommer i kombination med cyls i endast i en del av upplagan, men med tanke på vissa uppnådda auktionspriser är det är kanske överraskande för många att det finns kombinationer med cyls och kn i ganska exakt halva upplagan.

Färgkort och upplagor

Postverkets frimärkstryckeri för något som de kallar *färgkort* för att notera färggång. På tryckpressen finns ett cylinderräkneverk som räknar antalet varv som tryckcylindern roterat. För en tryckserie, TS, noteras startvärde och slutvärde. Skillnaden mellan ”Till nr” och ”Från nr” ger ”Summa”, som är antalet varv som tryckcylindern roterat. Denna information finns sammanställd i tabell 1.

Tabell 1: Sammanställning av information från färgkortet för H 291 med kända kn.

TS	Datum	Cylinderräkneverk			Antal inlagor	Kn		Antal kn-inlagor
		Från nr	Till nr	Summa			rest	
1	760504	676 600	693 300	16 700	2× 200 400	10075–29294		2× 192 200
		693 300	708 600	15 300	2× 182 600			2× 198 160
2	760510	708 600	731 700	23 100	2× 277 200	49110–78232	1	2× 291 230
		731 700	762 400	30 700	2× 368 400			2× 392 610
3	760518	762 400	779 100	16 700	2× 200 400	17493–*****		
4	760520	779 100	792 600	13 500	2× 162 000	*****–55680		2× 381 870
		792 600	842 000	49 400	2× 592 800			2× 637 040
5	760602	842 000	863 900	21 900	2× 262 800	19444–46129	4	2× 266 850

Av färgkortet framgår att H 291 har tryckts vid 5 tillfällen, som alla ligger före utgivningsdagen 760619, som också var bröllopsdagen.

Då tryckcylindern hade 2x12 inlagor per varv så får man antalet häften genom att multiplicera ”Summa” med 24. Då vi kommer att arbeta med kn, så har vi istället räknat om till antal kn. Kn trycktes på vart 10:e häfte från nedre delen av cylindern. Antalet kn får man alltså genom att multiplicera ”Summa” med 1.2.

¹ Publicerad i Häftessamlaren, Nummer 3 (135), okt 2011. 2012-10-27 Uppdaterat tabell 1.

² 2015-01-27 Uppdaterat tabell 5 med nya kn-tusental

2017-02-16 Nytt högsta kn-tusental för TS1 och uppdatering av tabell 5 med nya kn-tusental

2018-06-14 Införd indelning av H291 i omslag med och utan glättning

2018-12-15 Bytt beteckning så att H291A har glättat omslag och H291B har oglättat omslag

2019-07-15 Korrigerat indelning av TS 2 i H291A och H291B och nya kn-tusental för TS 3–4

2020-01-31 Noggrannare redovisning av kända kn-tusental

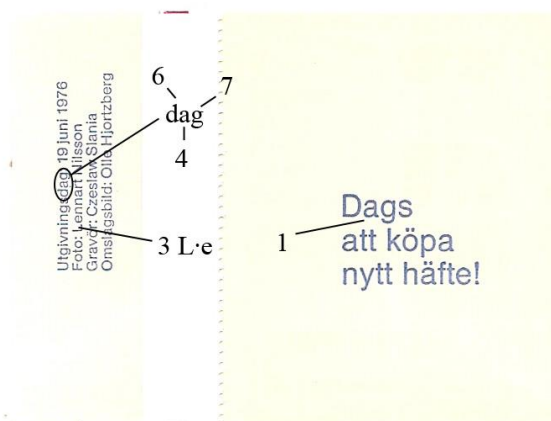
Enligt färgkortet har det för TS 1–5 = $2 \times 1\,099\,200 = 2.20$ miljoner häften. Försåld upplaga anges till 1.86 miljoner. Detta ger ett spill på 15 %.

Tabell 1 visar att överensstämmelsen mellan färgkort och funna kn är mycket god. Antalet kn brukar vara lite större än tryckta inlagor eftersom vid start eller rullbyte kan papper matas fram utan att tryckcylindern går, men pappret får ändå kontrollnummer tryckt. Ett tecken på detta är att det finns andra häften med kn men med otryckt inlaga på marknaden. Om man antar att man tryckt frimärken för rullvarianterna (1 kr och 1.30) så stämmer hoppen i kn mellan tryckserierna bra.

Omslag

Under 2018 infördes indelning av H291 i omslag med glättat papper, H291A och omslag med oglättat papper H291B. Glättade omslag finns i TS 1–4 och oglättade omslag finns i TS 3–5.

En uppsättning av omslagsklichéer har hittats. Ytter- och innerkliché sitter alltid matchade på samma sätt, klichétyp 1~1. Kännetecknen för ytterklichéerna 2 och 5 finns ej i hela upplagan. Kännetecknet för ytterkliché 2 dyker upp i slutet av TS 1, men kan saknas i TS 3. Inhäftningen av häften behöver inte göras i samma ordning som inlagorna tryckts. Kännetecknet för ytterkliché 5 har endast hittats i en del av TS 5.

Inlagor

Som bekant förekommer det kn-serier som inte har kombination med cyls. För att mer säkert kunna fastställa var de hör hemma så är det bra om man kan identifiera inlagorna. I en kn-serie där det finns

kombination med cyls, så sitter kn på inlagor med udda nummer. Om man har häften med kn i följd varav minst ett med kombination med cyls så är det lätt att fastställa nummer för de udda inlagorna. När det gäller numreringen av de jämna inlagorna behövs ett intakt cylindervarv eller helst en intakt 50-bunt. Först för några månader sedan fick jag tag i en öppnad förpackning med två 50-buntar. Det fanns enkla kn i dem. Genom att studera omslagsklichéer, förekomsten av cyls och om inlagorna kom som de skulle kunde jag konstatera att buntarna var intakta. Lyckan var stor. Äntligen hade jag alla pusselbitar.

Tabell 2: Kännetecken på inlagor.

Inlaga	Kännetecken	Frimärke	Beskrivning av kännetecken
1	cyls 1		
2	S2a	10	prick på kragen
3	S3a	1	2 punkter vid vänster kant 6.3 mm uppifrån
4	S4a	4	punkt 1.4 mm höger om 1976 och 1.5 mm nedan bildram i perforeringen, kan vara bortstansat
5			
6	S6a	10	streck 1 mm höger om höger kant, 3.7 mm nedifrån
7	cyls 2		
8	S8a	3	punkt i högerkant, 7.2 mm nedifrån och 1.0 mm från ram
9	S9a	1	prick på högra kragen
10	S10a	7	punkt 0.7 mm under S i CZESLAW i perforeringen
11	S11a	1	punkt vid övre högra hörnet, 0.5 mm ned och 0.5 höger
12			

Kännetecken har hittats för alla inlagor utom inlagorna 5 och 12. Kännetecknen eller skadorna för de jämna inlagorna verkar finnas genomgående förutom S8a och S10a som kommer först något kn-tusental in på TS 1. Detta är inget problem eftersom alla kn med tusental 10–15 kommer från TS 1.

Kontrollnummer

Endast hela kontrollnummer har hittats. De sitter 3–5 mm från frimärksbild och är centralt placerade i sidled, 00.000 till 000.00.

I tabell 3 visas hur kn sitter i de olika tryckserierna. Siffrorna visar också vad kn har för rest vid division med 6 i de olika inlagorna. Om man håller inhäftningsremsan nedåt så att kn blir rättvänt så ökar inlagenumret åt vänster. Det är därför inlagorna förekommer ”baklänges” i tabellen. Vid helt kn finns det

bara kn på hälften av inlagorna. Om det finns kombinationer med cyls, så finns det bara kn i inlagor med udda nummer och vice versa om det inte finns kombinationer med cyls förekommer kn bara i inlagor med jämna nummer. Normalt anger man resten för kn vid cyls 1 (inlaga 1) som rest för en serie. Annars anger man rest för inlaga 2. Därför har resterna för inlaga 1 och 2 markerats med fet stil i tabell 3.

Tabell 3: Kn-rester för olika TS och inlagor.

TS	Kn	Inlaga											
		12	11	10	9	8	7 c 2	6	5	4	3	2	1 c 1
1	10075–29294	2		3		4		5		0		1	
2	49110–78232		2		3		4		5		0		1
3–4	17493–55680	3		4		5		0		1		2	
5	19444–46129		5		0		1		2		3		4

Kn är femsiffriga och vid omslag från 99999 till 00000 minskar resten med 4 eller ökar med 2. Om vi hade haft sexsiffriga kn och det började med 0 på första siffran skulle det ha sett ut enligt tabell 4. Man ser enkelt att kn har förskjutits ett steg för varje TS om det har tryckts annat i mellan.

Tabell 4: Kn-rester om kn hade varit sexsiffrigt för olika TS och inlagor.

TS	Kn	Inlaga											
		12	11	10	9	8	7 c 2	6	5	4	3	2	1 c 1
1	010075–029294	2		3		4		5		0		1	
2	049110–078232		2		3		4		5		0		1
3–4	117493–155680	1		2		3		4		5		0	
5	219444–246129		1		2		3		4		5		0

TS 1–5 omfattar 2.20 milj häften. Kombination kn och cyls finns för vart tredje kn i TS 2 och TS 5 som omfattar 1.08 miljoner häften. Med andra ord så finns det kombination med kn och cyls i halva upplagan. Tabell 5 visar vid vilka tusental det finns kombination kn och RT.

Tabell 5: Kända kn-tusental med kombination RT + kn för olika TS.

TS	Kn-tusental med RT + kn	
	H291A	H291B
1	17	
2	59, 67	
3–4	17, 21, 32, 44	17–18, 32, 37, 40, 47, 50
5		22–23, 40, 43

För TS 2 och TS 5 som har kombination med kn och cyls så innebär det att tabellen för visar var man kan hitta tripplar. För H291A finns tripplar från TS 2 vid 59 och 67-tusen och för H219B finns tripplar från TS 5 vid 22–23, 40 och 43-tusen.

Kända kn-tusental

Tabellerna nedan visar kända tusental för de olika tryckserierna uppdelat på H291A och H291B. I Avståndet mellan kända kn i ett intervall högst 600 kn dvs. 6000 häften. Sannolikheten för att finns en annan variant i intervallet är alltså liten.

TS 1

A	10, 11–12, 13, 14–19, 20–22, 24–29
---	------------------------------------

TS 2

A	49–51, 53–63, 65–69, 71, 72–78
---	--------------------------------

TS 3–4

A	17		21–22		26, 28		29		32, 34
B		17–18, 19–21		23–24		29		30–32	

A		44–45		52	
B	34, 35, 37–38, 39, 40–41, 42, 43		49–52		54–55

TS 5

B	19–20, 21–25, 26–33, 34, 35–38, 39–46
---	---------------------------------------

Efterskrift

Jag vill framföra ett stort tack till Owe Öhrling som kom med en öppnad förpackning med två 50-buntar och undrade om jag var intresserad. De gav mig den hett eftertraktade pusselbiten till att identifiera inlagorna.

Uppgifterna i denna artikel bygger på min samling. Jag är mycket intresserad av kommentarer. Speciellt vill jag veta om någon har häften som strider mot mina iakttagelser. Rapporter om nya kn-tusental är också välkomna. Kontakta Sven Erik Mattsson, E-post SvenErik.B.Mattsson@gmail.com